

RECENZÍÓK

Szerző:

Devosa Iván
Szegedi Tudományegyetem,
Természettudományi és
Informatikai Kar, Informatikai
Intézet, Számítástudomány
Alapjai Tanszék, Szeged

Cikkadatok:

DOI: [10.58701/mej.20851](https://doi.org/10.58701/mej.20851)

Beküldve: 2025. 11. 07.

Elfogadva: 2025. 12. 11.

Megjelentetve: 2026. 03. 09

2026. 4. évfolyam 1. szám

Copyright © 2026 Devosa Iván.

Kiadó: Magyar

Népegészségügy Megújításáért

Egyesület. Ez egy nyílt

hozzáférésű cikk a CC-BY-SA-

4.0 licenstszerződés alapján.

Cikkismertetés: Környezet, célcsoport és idődimenzió – Elméleti keret a népegészségügyi beavatkozások tervezéséhez

*Article review: Settings, populations, and time: a
conceptual framework for public health interventions*

Kulcsszavak: egészségfejlesztés; beavatkozási keretek; célpopuláció;
idődimenzió; közösségi intervenciók

Keywords: health promotion; intervention framework; target
populations; temporal dimension; community interventions

Ajánlás

A tanulmány hazánkban is adaptálható gyakorlati tanulsága, hogy az egészségfejlesztési programok tervezésénél a szakembereknek az SPT-modell szerint kell gondolkodniuk, azaz intervenciókat több helyszínen, különböző populációkban és hosszabb időtávon kell megvalósítani. Ezek mellett a célcsoportok kulturális és társadalmi jellemzőinek megértése kulcsfontosságú, ahogy az is, hogy a hatásokat időben és ciklikusan értékeljük. A szerzők emellett javasolják a projektalapú megközelítésről való elmozdulást a rendszerszintű, fenntartható egészségfejlesztés irányába, melyre itthon is nagy szükség lenne.

A cikkismertetés a *Frontiers in Public Health* lapban megjelent, *Settings, populations, and time: a conceptual framework for public health interventions* című közleményt mutatja be.

ELŐZMÉNYEK

A népegészségügyi beavatkozások sikeressége számos tényezőtől függ: nemcsak a beavatkozás tartalma és módszerei, hanem a térbeli és időbeli kontextus, valamint a részt vevő populációk jellemzői is alapvető szerepet játszanak. Aagaard-Hansen és Bloch tanulmánya feltárja, hogy a népegészségügyi gyakorlat gyakran elszigetelt eseményként kezeli a beavatkozásokat, miközben ezek valójában folyamatos, több szinten zajló folyamatok. A szerzők célja egy új elméleti keret kialakítása, amely lehetővé teszi a beavatkozások dinamikus, időben és térben változó megértését.

MÓDSZERTAN

A cikk koncepcionális elméleti tanulmány, amely szintézist nyújt a népegészségügyi és ökológiai megközelítések között: a szerzők a szintér alapú egészségfejlesztés (*settings-based health promotion*) és a rendszerszemlélet (*systems thinking*) elméleteire építenek, különös tekintettel az Ottawai Charta és a WHO *Health Promoting Schools* program tapasztalataira. Ezekből alakították ki a három-dimenziós *Settings-Populations-Time* (SPT) modellt, amely a beavatkozások térbeli,

demográfiai és időbeli aspektusait kapcsolja össze.

EREDMÉNYEK

Az SPT-modell három fő dimenziót foglal magában.

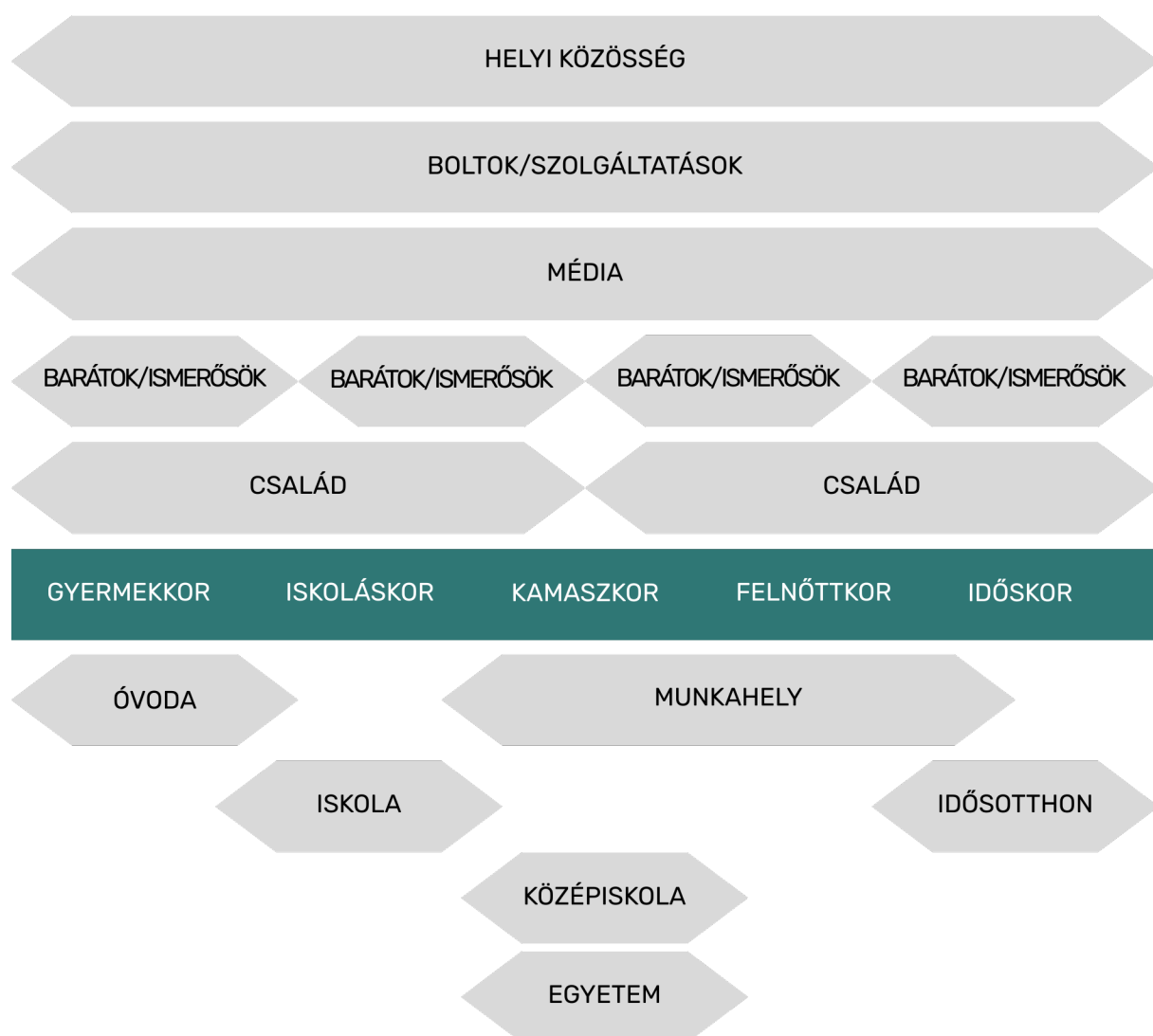
1. A „Settings” dimenzió a beavatkozás környezetét vizsgálja (iskolák, munkahelyek, közösségek).
2. A „Populations” dimenzió a célcsoportok sokféleségét hangsúlyozza, kiemelve, hogy a populációk nem homogének, hanem különböző társadalmi, nemi és kulturális jellemzőkkel bírnak.
3. Az „Idő” dimenzió a beavatkozások hosszú távú és ciklikus természetére mutat rá, amelynek során a hatások nem lineárisan, hanem hálózatosan terjednek a társadalomban.

A modell összekapcsolja a térbeli és időbeli perspektívákat, elősegítve a komplex rendszerszintű megértést.

Az 1. ábra bemutatja, hogyan változik a környezet az egyén életútjának szakaszaival (kék sáv). Ezért az életút mindegyik szakaszához tartozik egy bizonyos releváns környezet. Például az iskoláskorban látható, hogy az iskola, a család és a barátok/ismerősök játszanak kulcsszerepet. Kicsit később az életben a tanulási intézmények iskolára vagy egyetemre változnak, és a munkahely is megjelenik a képben, míg a család és a barátok/ismerősök továbbra is fontos szerepet játszanak. A grafikonok alapján látható, hogy a különböző környezetben változások történhetnek. Így például a barátok

köre is változhat az élet szakaszeitól függően, mivel ők más környezetből, például az iskolából, a munkahelyről vagy a szabadidős tevékenységekből származ-

hatnak. Az idő múlásával a helyi közösség, az üzletek/szolgáltatások és a média fontos környezetet jelentenek, bár ezek kontextusa is változhat.

1. ábra: Egy olyan modell, amely az észak-európai kontextusban az életút során releváns környezeteket mutatja be (Forrás: az eredeti ábra magyar fordítással)

KÖVETKEZTETÉSEK

A tanulmány rámutat, hogy a népegészségügyi beavatkozások nem statikus projektek, hanem dinamikus rendszerek, amelyek az idő múlásával és a környezet változásával alakulnak. Az SPT-modell segít megérteni, miként válhat egy beavatkozás hosszú távon hatékonná, és hogyan adaptálható különböző népegészségügyi kontextusokban. A szerzők szerint a sikeresség méréséhez nem elegendő a rövid távú eredmények értékelése, hanem szükséges az időbeli folyamatok és rendszerszintű hatások figyelemmel kísérése is.

HIVATKOZÁSOK

Aagaard-Hansen, J., & Bloch, P. (2023). Settings, populations, and time: a conceptual framework for public health interventions. *Frontiers in Public Health*, 11, 1297019. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1297019>

INFORMÁCIÓK A SZERZŐRŐL

Devosa Iván

Szegedi Tudományegyetem (SZTE), Természettudományi és Informatikai Kar, Informatikai Intézet, Számítástudomány Alapjai Tanszék, Szeged

University of Szeged (SZTE), Faculty of Science and Informatics

Institute of Informatics, Department of Foundations of Computer Science, Szeged

<https://orcid.org/0000-0002-2194-2107>

ivan@devosa.hu
